

Els estudis de filosofia a Girona



JOSEP-MARIA TERRICABRAS

LA FACULTAT DE LLETRES DEL COL·LEGI UNIVERSITARI DE GIRONA VA INICIAR LA SEVA ACTIVITAT EL CURS 1969/70. Els alumnes es podien matricular d'una única assignatura de filosofia que duia el títol premonitori de «Fundamentos filosóficos». Al cap d'uns anys, es van oferir les assignatures corresponents a primer de filosofia; la resta dels estudis s'havia de fer a Bellaterra. Fins a l'any acadèmic 1986/87 no es van ampliar els estudis amb el segon curs; l'any següent es va fer el tercer. Des de llavors –i fins a la implantació de la llicenciatura completa en el curs 1993/94–, ja es va poder cursar tot el primer cicle, de tres cursos, a Girona.

En l'actual curs 1997/98, la Secció de Filosofia de la Universitat de Girona està composta de catorze docents i dos becaris d'investigació, cada any rep quaranta alumnes de primer, té un programa de doctorat –amb les dues primeres tesis doctorals ja presentades–, treballa en diversos projectes de recerca subvencionats, i impulsa la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani. Així, doncs, sobre els mínims fonaments filosòfics de fa vint-i-nou anys, s'ha acabat construint un edifici sobri i sòlid.

Ja es veu, però, que aquest creixement no ha estat gradualment uniforme. Tampoc no ho ha estat el desenvolupament de la Universitat, que ha anat marcant el ritme de creixement i consolidació de la Secció de Filosofia. De fet, el Col·legi Universitari va fer el primer gran salt endavant quan es va convertir en Estudi General. El salt va ser conseqüència del creixement experimentat anteriorment, però alhora va esdevenir motor del procés que, el 12 de desembre de 1991, havia de desembocar en la creació de la Universitat. El curs 1992/93 va ser el primer de la independència.

La Càtedra Ferrater Mora

Mentre es resolia l'aprovació del Reglament de l'Estudi General de Girona –que es va produir el 26 de juliol de 1989–, es gestava també la creació de la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani. Per al futur dels estudis de filosofia, és fonamental la data del 2 de novembre de 1989, en què el professor Josep Ferrater Mora, en presència del rector de la UAB, Ramon Pascual, del coordinador de l'Estudi General, Josep M. Nadal, del vicepresident de la Cirit, Heribert Barrera, i dels alcaldes de Girona, Joaquim Nadal, i Barcelona, Pasqual Maragall, va pronunciar, a la Casa de Cultura, la conferència inaugural de les activitats de la càtedra, amb el títol «Filosofia i pensament». Llavors feia exactament nou mesos de l'inici del projecte. Com més temps passa, més admirable resulta la rapidesa amb què es va preparar una iniciativa d'aquelles característiques.

La càtedra naixia amb l'objectiu d'estimular una reflexió interdisciplinària rigorosa; era de pensament, i no solament de filosofia, perquè també estava oberta a les ciències –formals o experimentals, socials o humanes– i a les arts. En qualsevol cas, s'hi volien convidar pensadors eminents de prestigi internacional. No és estrany, doncs, que es pensés de seguida en Ferrater Mora per donar nom a la càtedra. Sens dubte, es tractava del filòsof català contemporani amb més prestigi internacional, amb un enorme ventall de coneixements i d'interessos, que l'havien portat fins a conrear la narrativa i el cinema amateur. Des de l'inici, Ferrater va acceptar el projecte amb molt entusiasme i va participar activament en la planificació dels primers passos. Per exprés desig seu, la tria dels convidats a la càtedra volia combinar dos criteris: que el convidat fos una figura de primeríssima fila en alguna àrea del pensament, i que hi fossin representades disciplines diverses a través de pensadors d'àrees geogràfiques també diverses. Ferrater compartia plenament la idea de no convertir la càtedra en una iniciativa singular però aïllada, sinó d'usar-la, en el marc de l'Estudi General naixent, per potenciar el projecte global d'una oferta universitària nova i de qualitat.

Malauradament, Ferrater moria no gaire després, el 30 de gener de 1991, a Barcelona, on havia nascut 78 anys

abans, i on acabava d'arribar per una visita breu. Abans de morir, va expressar el seu desig de llegar la seva magnífica biblioteca i tots els papers privats a la càtedra de Girona. Aquest deu ser un dels pocs casos en què un exiliat insigne ha volgut que el seu llegat tornés, encara que fos sense ell. Que això hagi estat possible, no s'ha d'atribuir només a la casualitat històrica, sinó, sobretot, a la generositat de Ferrater i de la seva vídua, la professora Priscilla Cohn, i a la gran estima que tots dos tenien per aquell projecte.

Avui la Càtedra Ferrater Mora ja pot mostrar una extraordinària nòmina de professors que han impartit les seves lliçons a Girona: a més de Ferrater, també Paul Ricoeur, Willard Quine, Adam Schaff, Lluís Santaló, Miquel Batllori, Noam Chomsky, Eric Hobsbawm, Ilya Prigogine, Donald Davidson, Mario Bunge, Karl-Otto Apel, David Harvey, Richard Rorty i Leonardo Boff. S'espera la docència propera d'Alain Touraine, Susan Sontag, Leszek Kolakowski i Robert Nozick. Les lliçons de tots ells es van publicant en català i en castellà. La càtedra ha promogut també trobades, jornades, simposis, i ha donat suport a altres iniciatives, sempre amb la voluntat de suscitar reflexió interdisciplinària i de ser present en qualsevol fòrum que defensí un pensament rigorós i crític.

Tot això ha fet que la càtedra guanyés, en pocs anys, un notabilíssim reconeixement exterior, i que es convertís en punt de referència obligat per als estudis de filosofia i per a la recerca interdisciplinària. Internament, però, els efectes de l'existència de la càtedra són encara més evidents. Al cap d'aquests anys, no hi poden haver gaires dubtes: la càtedra ha tingut una importància decisiva per a l'empenta i consolidació dels estudis de filosofia a Girona; sense ella, potser no existirien. Tanmateix, la càtedra només es va convertir en condició necessària per tenir aquests estudis, però no n'era, tota sola, la condició suficient. I és que també ha calgut la voluntat acadèmica i institucional d'aprofitar-la i de posar-la al servei de la construcció de la universitat. Sempre que han bufat vents exteriors adversos al manteniment a Girona d'estudis com els de filosofia –perquè resulten minoritaris, poc cridaners, poc comercials–, tant el Rectorat com la Facultat de Lletres han tingut una actitud decidida de defensa incondicional del projecte, no pas per caprici o per tossuderia, sinó per convicció; una reflexió filosòfica rigorosa és una peça imprescindible en el conjunt de la tasca universitària.

Reptes de futur

Els estudis de filosofia a Girona s'han consolidat, doncs, definitivament. En la seva configuració actual, s'hi veu clarament el major pes que han tingut fins ara tant els plantejaments d'història de la filosofia com la reflexió sobre el llenguatge. Això ha estat en bona part degut a l'interès per lligar els estudis de filosofia amb els d'història i filologia, que han estat els de més relleu i influència en l'evolució de la Facultat de Lletres.

Esvalida, però, definitivament, la incertesa sobre el futur, i després de cinc anys d'independència universitària, arriba l'hora de plantejar-se el futur. Aquest comença amb la discussió i posada en marxa del nou pla d'estudis, que ha de possibilitar un major grau d'optativitat per als alumnes, el reforçament d'àrees de coneixement fins ara no prou ateses i la programació d'assignatures que puguin acabar de perfilar l'oferta docent i investigadora, assignatures com «Filosofia catalana» o «Didàctica de la filosofia». Aquesta última vindria a confirmar l'opció presa fa anys per la secció d'impulsar i promoure projectes innovadors en el camp de l'ensenyament de la filosofia en àmbits no universitaris. D'aquí que s'hagin d'enfortir els vincles que ja es tenen amb l'Institut de Recerca per l'Ensenyament de la Filosofia (IREF).

La Càtedra Ferrater Mora té prevista també la seva imminent ampliació en un Centre Ferrater Mora que atorgui premis, beques de recerca i publicacions, amb la voluntat de difondre, a escala internacional, l'obra de Ferrater, però també la filosofia catalana i els corrents del pensament contemporani més dinàmics i més rics de suggeriments interdisciplinaris.

Només la història dirà fins a quin punt arribarà a quallar l'esforç d'aquests anys. El nostre país té precedents filosòfics excel·lents, però escassa tradició filosòfica. Incorporar-se definitivament a Europa, vol dir també incorporar-se a la creació filosòfica europea i occidental. El camí no és ni fàcil ni curt, perquè, en el camp del pensament, és perillós buscar dreceres. L'aportació des de Girona haurà de ser molt modesta. Això no vol dir, però, que no sigui insubstituïble.

Josep-Maria Terricabras és catedràtic
de filosofia de la UdG.

